

اما زمان زیادی طی نشده بود که هماهنگی امور به بهترین شکل انجام شد و مدرسه تلویزیونی توانست جایگاه خود را خصوصاً در بین دانش‌آموزانی که به اینترنت یا ابزار اتصال به آن دسترسی نداشتند، تثبیت کند.

از سوی دیگر برای معلمان نیز امکانی ایجاد شد تا تدریس خود را با تدریس‌های ارائه شده مقایسه کنند.

یکی از دروس موفق در مدرسه تلویزیونی درس جغرافیا بود که علاوه بر تدریس جذاب همکاران نباید از کنار محتوای مناسب کتاب‌های جغرافیا در این زمینه غافل شد. بازخوردهای دریافتی از سوی والدین نشان می‌داد جذابیت و کاربردی بودن محتوای جغرافیا سبب شده است که آن‌ها نیز همراه فرزندان‌شان در کلاس‌های جغرافیا حاضر شوند و از مباحث طرح‌شده استفاده کنند.

از اسفندماه آقای علیرضا عزیز، سرگروه محترم جغرافیای استان البرز تدریس کتاب جغرافیای ۳ و خانم مریم سیدعبداللهی از شهر تهران تدریس جغرافیای ایران را بر عهده داشتند. همچنین آقای دکتر جامعی مسئول محترم دبیرخانه جغرافیا نیز تدریس بخشی از کتاب جغرافیای ۲ را عهده‌دار بودند. از اواخر فروردین نیز این‌جانب تدریس بخش‌های باقی‌مانده از کتاب جغرافیای ۲ و ۳ را بر عهده داشتم.

در این مدت قابلیت‌ها و کاستی‌های این شیوه تدریس به اطلاع مسئولان ذی‌ربط رسید و آنان نیز در حد امکانات و توانشان سعی کردند کاستی‌ها را رفع کنند. هر چند رسیدن به شرایط تدریس ایده‌آل در تلویزیون نیازمند فراهم کردن شرایط و امکاناتی نظیر درگیر شدن دانش‌آموز در جریان تدریس (از طریق ارسال پیامک، ارائه سؤالات در فضایی مکمل و ...) امکان ارزشیابی پایانی از طریق شبکه‌های اجتماعی و به صورت آنلاین، امکان استفاده از فیلم‌های علمی مکمل درس و ... است، اما تلاش شبانه‌روزی افرادی که سعی می‌کنند این برنامه‌ها حتی در روزهای تعطیل نیز ارائه شود، ستودنی است. برای آشنایی مخاطبان با شرایط، امکانات و محدودیت‌های تدریس تلویزیونی مصاحبه‌ای داشته‌ایم با مدرسان جغرافیا، خانم دکتر مریم سیدعبداللهی که جغرافیای ایران را تدریس می‌کند و آقای علیرضا حقگو که در سال جاری تدریس درس جغرافیای ۲ را بر عهده دارند. همچنین مجری محترم برنامه، جناب آقای حجازیان که علاوه بر فعالیت در صدا و سیما معلم نیز هستند.

اسفندماه ۹۸ بود که دانستیم عزم کرونا برای ماندن جزم است و شاید به این زودی‌ها صدای زنگ مدرسه در گوشمان طنین نیندازد. خانه‌ها مان به کلاس تبدیل شد و نگران و مردد شروع کردیم به آموختن راه‌های ارتباط با دانش‌آموزانمان در فضای مجازی. گروهی از معلمان در مناطقی بودند که به دلایل مختلف امکان برقراری ارتباط با دانش‌آموزان‌شان را نداشتند. وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان صدا و سیما در صدد برآمدند تا این مشکل را با برگزاری کلاس‌های درس در تلویزیون حل کنند.

تلویزیون با داشتن تعداد زیاد مخاطب و دسترسی تقریباً همگانی به آن با همکاری آموزش و پرورش موفق شد مدرسه‌ای به بزرگی ایران تدارک ببیند.

آماده نبودن دست‌اندرکاران، مشخص نبودن زمان پایان این شرایط، آماده نبودن معلمان برای تدریس تلویزیونی آن هم به صورت پخش زنده و ... شاید کاستی‌هایی را در روزهای شروع به همراه داشت،

حوری قاهری

دبیر و سرگروه جغرافیای تهران

زنگ جغرافیا در مدرسه تلویزیونی ایران

لطفاً خودتان را به‌طور کامل معرفی کنید.

خانم سیدعبداللهی: با اهدای سلام، مریم سیدعبداللهی هستم دارای مدرک دکترای تغییرات آب و هوایی و دارای ۳۱ سال سابقه تدریس رسمی در آموزش و پرورش که در پست دبیری دبیرستان نمونه دولتی فرهنگ در منطقه ۵ آموزش و پرورش شهر تهران مشغول به کارم.

آقای حقگو: علیرضا حقگو، فوق لیسانس جغرافیای انسانی گرانش شهر و روستا هستم. ۲۰ سال سابقه تدریس دارم و در منطقه ۵ تهران مشغول به کارم. در طی سال‌های تدریس ابتدا به‌عنوان معلم برگزیده منطقه‌ای انتخاب شدم. بارها در الگوهای برتر تدریس در منطقه و استان رتبه اول یا دوم را کسب کردم و به‌عنوان مدرس ضمن خدمت در مجمع و کارگاه جغرافیا و زمین‌شناسی در شهر تهران و منطقه تدریس داشتم. دریافت تقدیرنامه از مدیرکل آموزش و پرورش شهر تهران به پیشنهاد اداره تکنولوژی و گروه‌های آموزشی متوسطه، دریافت تقدیرنامه‌های متعدد از معاون وزیر و رئیس سازمان آموزش و پرورش به دلیل ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و ارتقا و بهبود وضعیت آموزشی مدرسه در راستای اهداف آموزش و پرورش و همچنین همکاری با گروه‌های آموزشی، بخشی از فعالیت‌های من با همکارانم در سطح فرامدرسه‌ای است. دریافت تقدیرنامه به دلیل فعالیت‌های فوق برنامه و تلاش برای محرومیت‌زدایی از میهن عزیز اسلامی از رئیس سازمان بسیج فرهنگیان کشور و معاون برنامه‌ریزی و توسعه نیز از دیگر افتخارات این جانب است.

چگونه به مدرسه تلویزیونی دعوت شدید؟

خانم سیدعبداللهی: از طریق انجمن جغرافیایی شهر تهران، جناب آقای دکتر میرزایی به مدرسه تلویزیونی معرفی شدم، سپس با دعوت جناب آقای شیرزادی برای تدریس به مدرسه تلویزیونی به ادامه خدمت پرداختم.

آقای حقگو: به پیشنهاد مسئول گروه‌های جغرافیای شهر تهران از طرف اداره آموزش و پرورش دعوت به مدرسه تلویزیونی ایران شدم.

تدریس در مدرسه تلویزیونی چه مزایا و معایبی نسبت به کلاس‌های حضوری و آموزش آنلاین دارد؟

خانم سیدعبداللهی: در یک محدوده مشخص زمانی انتقال حجم بیشتری از اطلاعات توسط تلویزیون همراه با نشان دادن تصاویر متنوع از مبحث مورد تدریس امکان‌پذیرتر است تا تدریس به‌صورت آنلاین. حتی نسبت به تدریس حضوری در درس جغرافیای ایران به دانش‌آموزان، امکان مشاهده تصاویر متنوع از طبیعت ایران و روستاها و شهرهایی را که امکان مشاهده مستقیم برایشان مهیا نیست فراهم می‌کند.

در تدریس جغرافیا مشاهده نقشه‌ها و تصاویر متنوع نسبت به متن کلامی نظر دانش‌آموزان را بیشتر جلب می‌کند. در میزان یادگیری دانش‌آموزان در سراسر کشور در درس جغرافیا اختلافی وجود ندارد و آموزش‌ها یکسان است و دانش‌آموزان در دورافتاده‌ترین نقاط کشور احساس می‌کنند که آموزش یکسان دریافت می‌کنند. اما معایبی نیز دارد، از جمله در استفاده گروهی از تلویزیون تفاوت‌های فردی شاگردان از لحاظ سرعت یادگیری، علایق و نیازهای آن‌ها مورد انکار قرار می‌گیرد. در استفاده دانش‌آموزان به‌صورت گروهی از تلویزیون، ما معلمان متوجه تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان از لحاظ سرعت یادگیری و علاقه‌های آن‌ها نمی‌شویم. ارتباط ما با دانش‌آموزان یک ارتباط یک‌جانبه است و اطلاع از عکس‌العمل‌های آن‌ها برای ما امکان‌پذیر نیست. همچنین با توجه به وقت محدودی که برای تدریس داریم محتوای تدریس را کمی فشرده ارائه می‌دهیم.

آقای حقگو: به نظرم در برنامه تلویزیونی روح و ارتباط در برنامه زنده، ویژگی منحصر به فرد آن است. گسترش و دسترسی حداکثری دانش‌آموزان، استفاده از دبیران توانمند و قابلیت تکرار در فضای مجازی و استفاده از تصویر، ویژگی خاص این نوع تدریس است. البته عدم قطع ارتباط و تدریس همانند آن چیزی که در فضای مجازی اتفاق می‌افتد نیز ویژگی دیگر این برنامه است. اما عدم گنجانده شدن این تدریس‌ها در تقویم آموزشی و عدم دسترسی دانش‌آموز برای پرسش از نواقص این برنامه به‌شمار می‌رود.

در طی این مدتی که در تلویزیون تدریس می‌کنید چه بازخوردهایی از دانش‌آموزان یا همکاران دریافت کرده‌اید و این بازخوردها چه تأثیری در شیوه تدریستان داشته است؟

خانم سیدعبداللهی: در مورد بازخورد دانش‌آموزان همیشه گلایه‌مند از وقت محدود آموزش هستند و نشان دادن تصاویر متنوع از ایران مورد علاقه آن‌هاست و دانش‌آموزان به حل نمونه سؤالات آزمون علاقه دارند که در تدریس سال جدید تحصیلی سعی در حل نمونه سؤال دارم.

نهایت سپاس را دارم.

آقای حقگو: در پایان از همه عزیزانی که در راستای اعتلای این مرز و بوم خالصانه تلاش می‌کنند، کمال سپاس‌گزاری را دارم.

از آنجا که مجری محترم برنامه سال‌ها در کسوت معلمی فعالیت کرده است و در زمینه آموزش خصوصاً آموزش تلویزیونی صاحب‌نظر است، در ادامه، نظر ایشان را در مورد زنگ جغرافیا در مدرسه تلویزیونی جویا شدیم.

لطفاً خودتان را به‌طور کامل معرفی کنید.

بنده اصغر حجازیان هستم متولد سال ۱۳۴۶ و از مهرماه سال ۶۷ تاکنون به تدریس منطق و فلسفه در مناطق مختلف شهر تهران مشغول بوده‌ام. بیشتر در مدارس فرهنگ، شاهد و مدارس مناطق محروم تدریس کرده‌ام. تحصیلات خود را در مقطع کارشناسی در رشته علوم سیاسی در دانشگاه شهید بهشتی و مقطع کارشناسی ارشد را در همین رشته در دانشگاه تربیت مدرس به پایان رساندم. همچنین دوره صلاحیت مدرس را نیز در همین دانشگاه گذرانده و مدتی نیز در دانشگاه تدریس کرده‌ام اما به خاطر علاقه‌ای که به تدریس در آموزش و پرورش داشتیم از سال ۶۷ به‌صورت معلم حق‌التدریس تمام‌وقت، با آموزش و پرورش همکاری داشتیم که تاکنون ادامه داشته است. سال‌ها در حوزه علوم انسانی مطلب و مقاله نوشته و تلاش کرده‌ام علوم انسانی آن‌چنان که شایسته است جایگاه خود را بیابد و در این زمینه خیلی متعصبانه پیش رفته‌ام و تلاش کرده‌ام علوم انسانی چه در برنامه‌های رسانه و چه در خارج از آن به جایگاه شایسته خود برسد.

از چه سالی فعالیت در صدا و سیما را شروع کردید؟

از سال ۱۳۷۸ وارد رسانه ملی شدم و در دوره‌های گویندگی خبر آموزش دیدم و از بین شش‌هزار نفر به همراه یازده نفر دیگر به‌عنوان مجری و گوینده خبر انتخاب شدم. در آغاز تأسیس شبکه خبر سه سال به‌عنوان گوینده و دبیر خبر مشغول به کار بودم و بعد در رادیو جوان و رادیو پیام در برنامه‌های مختلف آموزشی به‌صورت مقطعی فعالیت کردم. قریب

آقای حقگو: همکاران و دانش‌آموزان پیشنهاد کرده‌اند حضور دانش‌آموز نه به‌صورت فیزیکی، بلکه در چندین مانیتور و به‌صورت هم‌زمان و آنلاین وجود داشته باشد.

وجود چه شرایطی در استودیو سبب بهبود جریان تدریس می‌شود؟

خانم سیدعبداللهی: در استودیوی پخش اگر نقشه‌های جغرافیا و کره جغرافیایی داشتیم تدریس همکاران جغرافیا خیلی جذاب‌تر می‌شد.

آقای حقگو: امکان نمایش فیلم در حین تدریس، وجود تخته هوشمند و میزی که کتاب، آب و تایمر زمان باقی‌مانده روی آن قرار گیرد.

از نظر شما در این شیوه تدریس نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کاملاً رفع شده است؟ اگر پاسختان منفی است، چه خلأهایی در این شیوه وجود دارد و چه راهکارهایی برای رفع آن‌ها پیشنهاد می‌کنید؟

خانم سیدعبداللهی: قطعاً در این شیوه آموزشی به‌طور کامل نیازهای دانش‌آموزان رفع نمی‌شود و این موضوع را باید همواره مدنظر داشت که آموزش‌های تلویزیونی تنها مکمل است نه جایگزین آموزش از طریق دبیران.

فرایند آموزش، شامل ارزشیابی آغازین، ارائه درس، بازخورد یادگیری و ارزشیابی پایانی است، در حالی که آموزش مجازی تلویزیونی که در حال حاضر ارائه می‌شود به ارائه درس محدود می‌شود و رصد تحولات یادگیری و پایش آن صورت نمی‌گیرد. این نوع از آموزش‌ها، از جنس آموزش‌های الکترونیکی تعاملی نیست، بنابراین نمی‌توانیم از تحقق کامل یادگیری اطمینان داشته باشیم.

برای کامل کردن فرایند یادگیری دانش‌آموزان بهتر است دانش‌آموزان از محتواهای آموزشی تهیه‌شده در شبکه شاد هم استفاده کنند و همکاران گرامی هم پرسش و پاسخ و تکرار درس و آزمون‌های متعدد را با دانش‌آموزان خود داشته باشند.

آقای حقگو: دانش‌آموزان سؤالات خود را به‌صورت پیامک هم‌زمان ارسال کنند و مجری نماینده آنان برای پرسش از معلم باشد، همانند آنچه در برنامه‌های دیگر تلویزیون اجرا می‌شود.

در پایان اگر نکته یا مطلبی هست که در سؤالات به آن اشاره نشده، بفرمایید.

خانم سیدعبداللهی: در پایان از زحمات جناب آقای شیرزادی و سرکار خانم صارمی و سرکار خانم قاهری، سرگروه محترم شهر تهران و از جناب آقای سلطانیان، مدیر محترم شبکه ۴ و همه دست‌اندرکاران مدرسه تلویزیونی ایران

ده سال است که در شبکه آموزش به عنوان مجری و کارشناس برنامه‌های آموزشی مثل «فرصت برابر» ایفای نقش می‌کنم. حدود یک سال بود که به خاطر تجاری شدن برنامه در این حوزه فعالیت نمی‌کردم، اما از سال پیش با شروع کرونا مجدداً به عنوان مجری و کارشناس برنامه مدرسه تلویزیونی ایران در حوزه علوم انسانی مجدداً به سازمان برگشتم. این برنامه کماکان ادامه دارد و این سری دوم برنامه است که به عنوان مجری اصلی آن در شبکه ۴ مشغول فعالیت هستم.

مدرسه تلویزیونی چه تفاوتی با سایر برنامه‌های آموزشی سیما دارد؟

این برنامه هم مدرسه است و آموزش و پرورش و هم رسانه است و صدا و سیما. وظیفه ما این است که این دورا به هم وصل کنیم، اما این که چقدر موفق بوده‌ایم بحثی جداست. من احساس می‌کنم متولیان آموزش و پرورش چون احساس می‌کنند باید کار از طریق رسانه پیش برود با سازمان حس غریبی دارند و از سوی دیگر رسانه هم کاملاً به امور آموزش و پرورش و تدریس مسلط نیست و یک شکافی در اینجا وجود دارد که امیدوارم برطرف شود. بنده چون هم در آموزش و پرورش و هم در رسانه فعالیت کرده‌ام کاملاً این نقصان را حس می‌کنم.

به عنوان معلم و مجری برنامه‌های آموزشی، نظرتان در مورد کارایی و اثربخش بودن مدرسه تلویزیونی چیست؟

این برنامه جای خودش را در بین برنامه‌های آموزشی تلویزیون باز کرده است، اما مشکلی که وجود دارد، در شهرهای بزرگ با اقبال کمتر روبه‌رو شده و در شهرها و مناطق محروم و روستاها به خاطر محدودیت اینترنت و شرایط اقتصادی، این برنامه توانسته است جایگاه بهتری داشته باشد. من و همکارانم در تلاش هستیم بهترین اتفاق در این زمینه پیش بیاید.

آیا زنگ جغرافیا توانسته است از جذابیت کافی برای دانش‌آموزان برخوردار باشد؟

یکی از مواردی که برای من خیلی جالب بود با اینکه سالیان سال در حوزه علوم انسانی کار کردم و مطلب نوشتم و تدریس کردم، کلاس جغرافیا بود که جذابیت خاص خودش را نشان داد به این صورت که احساس می‌کنم نه تنها من و دانش‌آموزان بلکه همه عوامل برنامه وقتی که جغرافیا تدریس می‌شود با اشتیاق آن را دنبال می‌کنند و این تصور که جغرافیا درسی حفظی است به کلی به کنار می‌رود، نه تنها برای من بلکه برای دیگران هم این پذیرفته می‌شود که جغرافیا علمی کاربردی است که در زندگی همه ما نقش و تأثیر بسزا دارد.

آیا حضورتان در کلاس جغرافیا تأثیری در تغییر نگرش‌تان نسبت به این درس داشته است؟

تا حدودی پاسخ این سؤالتان را در بخش قبلی دادم. در این مدت خیلی بیشتر به جغرافیا علاقه‌مند شدم. موضوعات طرح‌شده بسیار با مسائل روز زندگی مرتبط است و همه امور زندگی ما بستری جغرافیایی دارد. این درس توانسته است ارتباط خیلی خوبی بین این دو فراهم کند.

به نظرتان وجود چه شرایطی اثربخشی این برنامه را بیشتر می‌کند؟

به نظر من اگر بتوانیم بخش‌هایی از برنامه را در فضای زنده به لحاظ محیطی اجرا کنیم مثلاً متناسب با محتوای درس در فضای روستاهایی که کشت و صنعت وجود دارد یا مناطقی که روی گسل یا کوه آتشفشان است، بسیار مؤثرتر خواهد بود. حتی اگر تصاویر و ویدئوهای آموزشی متناسب با درس را داشته باشیم می‌تواند به زنده بودن و تصویری بودن برنامه کمک کند، چون برنامه ما تلویزیونی است و برخلاف رادیو باید موضوعات درسی به صورت تصویری دیده شود. این راهکار می‌تواند میزان اثربخشی برنامه را تا حد زیادی افزایش دهد.

در پایان اگر نکته‌ای هست که در سؤالات به آن اشاره نشده است، بفرمایید.

اگر بتوانیم اولاً معلمانی انتخاب کنیم که به معنای واقعی کلمه معلم باشند، ثانیاً ویژگی‌های ارائه تلویزیونی و رادیویی را داشته باشند مثل سرکار خانم قاهری که ارائه‌شان بسیار عالی و جذاب است یا خانم دکتر سیدعبداللهی. این‌ها می‌توانند در علاقه‌مند شدن دانش‌آموزان به رشته‌های مختلف جغرافیا مثل برنامه‌ریزی شهری، آب‌وهواشناسی و ... کمک کنند. همچنین برای آشنایی دانش‌آموزان با این گرایش‌ها برنامه‌هایی را تدارک بینیم. این موضوع می‌تواند در هدایت تحصیلی بچه‌های پایه دوازدهم تأثیری بسزا داشته باشد.

به امید آنکه بتوانیم به اتفاق هم، کاری خداپسندانه برای دانش‌آموزان سرزمین عزیزمان ایران انجام دهیم. از وقتی که گذاشتید بسیار سپاس‌گزارم و برایتان آرزوی توفیق دارم. در پایان از تمامی عزیزانی که در این مدت در کنار معلمان و دانش‌آموزان بودند و زحمت برنامه‌ریزی و هماهنگی تدریس‌ها بر عهده ایشان بود، همکاران ارجمندمان در وزارت آموزش و پرورش و مسئولان و کارکنان محترم شبکه ۴ سیما، صمیمانه سپاس‌گزارم. سرکار خانم صارمی و جناب آقای شیرزادی که صبورانه کار هماهنگی برنامه‌ها را انجام دادند، جناب آقای سید محمدحسین اعرابی، تهیه‌کننده محترم برنامه و جناب آقای سید مسعود اعرابی و جناب آقای میلاد باریکانی که زحمت نظارت و ویرایش محتوا بر عهده ایشان بود و همه عزیزانی که در اتاق فرمان همه تلاش خود را به کار بردند تا تدریس‌های ما به شکلی مناسب و مطلوب ارائه شود.